

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 45 Volume: 9 Issue: 45

Ağustos 2016 August 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

TÜRKİYE YAZILI BASININDA İNSAN ODAKLI HABERCİLİK ANLAYIŞI: ANKARA SALDIRISI HABERLERİ ÖRNEĞİ HUMAN FOCUSED JOURNALISM IN TURKISH MEDIA: IN CASE OF THE NEWS ABOUT ANKARA MASSACRE

Halide TONGA*

Öz

Haberin gerçekliği, ne kadar ve nasıl temsil ettiği, insan haklarını gözeten bir bağlamda yapılandırılıp yapılandırılmadığı konuları, iletişim alanındaki eleştirel çalışmaların önemli bir bölümünün çıkış noktasını oluşturmaktadır. Bu çalışma da eleştirel bir perspektiften Türkiye gazetelerini temsilen seçilen örneklem bağlamında, haberciliğin insan hakları karnesini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, 10 Ekim 2015 tarihinde Ankara'da 'Barış Mitingi'ne düzenlenen saldırı ile ilgili haberler çalışmaya konu edinilmiştir. Çalışmada, 10-15 Ekim 2015 tarihleri arasında, Hürriyet, Yeni Akit, Radikal, Cumhuriyet, Milliyet ve Zaman gazetelerinin Ankara'da meydana gelen saldırıyı manşet haberlerinde nasıl değerlendirdikleri içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir.

Gazetelerdeki haberler incelenirken şu kategoriler belirlenmiştir: Haber sayıları, haberlerin tutumu, haberlerin dili ve haber frekansları. Sonuç olarak, araştırma bulgularına göre, incelenen gazetelerin haberlerin birçoğu, insan odaklı habercilik anlayışıyla haber metinlerini inşa etmemişlerdir. Bu konuda editöryal süreç için önemli olan öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ankara Katliamı, Ankara Saldırısı, Barış Mitingi, İşid, Terör.

Abstract

Issues of reality in news, how long and how represents, writing in a context of protecting human rights are starting point an important part of the critical works in field of communication. This study's aim is revealing reporting of the human rights record that in the context of the selected sample representing a critical perspective from Turkey newspapers. So, the study's issues are news about attack in 'Peace Meeting' in Ankara on October 10, 2015. In this study, Hürriyet, Yeni Akit, Radikal, Cumhuriyet, Milliyet and Zaman examined how evaluated their headline by method of content analysis of attack in Ankara between 10 to 15 October 2015.

These categories are defined while examining news in newspapers: Number of news, attitudes of news, language of news and frequencies of news. Finally, according to the research, many news that examined are not written approach of human rights-based. For this issue, important suggestions are represented for process of editorial.

Keywords: Ankara Massacre, Ankara Attack, Peace Meeting, ISIS, Teror.

Giriş

İnsan haklarını gözeten habercilik anlayışı, akademik çalışmalarda önemli bir yer edinmeyi başarsa da, konu meslek pratiklerine geldiğinde durum pek de iç açıcı değildir. Mesleki gereklilikleri yerine getirme kaygısı, hızlı olma ve diğer birçok önemli faktörü arka planda bırakmaya neden olmaktadır. Bu da habere konu olan kişilerin, en doğal hakları olan yaşama, özgürlük, mahremiyet ve güvenlik gibi birçok alana dolaylı olarak olumsuz etki yapabilmektedir.

Eleştirel teori medyanın etkileme, yönlendirme ve algı oluşturma gücünü, gerçeğin karşısında bir pozisyon alarak kullandığını düşünmekte ve kurgusal ve maksatlı gördüğü haber metinlerindeki olayların/kişilerin/grupların temsiline gerçekliğin yanılması olduğunu söylemektedir. Çevremizdeki olayların hangilerinin ve nasıl haberleştirildiği sorunu, gazeteciliğin kamu gözcüsü olması ve kamunun bilgilendirme hakkı bağlamında hem meslek etiği bakımından, hem de haberin tarafı, öznesi, nesnesi olan kişi ve grupların sonraki hayatını etkileyebilecek imajlar oluşturması bakımından önemlidir.

Haberin inşaa süreci, hangi olayların haberleştirileceğinin seçiminden, habere konu olan kişilere yönelik kullanılan ifadeler ve olayın kendi bağlamından kopartılarak sunulmasına kadar gerçekliği ve doğruluğu tahrir eden pek çok aşamayı içermekte ve sorunlu bir yapı ortaya çıkarmaktadır. Bu tahriratta en büyük payı alan ise; yanlış, eksik temsil edilmiş ya da yok sayılmış, yaftalayıcı ifadelerle maruz kalmış "insan" olmaktadır. Bu nedenle insan haklarını gözeten ve insandan yana olma boyutuyla taraflı habercilik yapılması önemlidir. Çalışma buradan hareketle, haber/gerçeklik ilişkisi, insan odaklı habercilik kuramsalına dayanmaktadır.

Medyanın insan odaklı habercilik anlayışını ortaya koyarken, yapılan ihlallerin nedenlerin temelinde aslında medya organlarının sermaye yapıları ile ilgili olduğu görülmektedir. Tekelleşme ile birlikte basın dışından gelip basın üzerinde tahakküm kuran kişiler veya grupların haberlerin üretim sürecindeki ideolojik duruşları da etkilemektedir. Bu çalışma, seçilen gazetelerin haberlerinde Ankara saldırısını nasıl temsil ettiğini, haber/gerçeklik ve hak odaklı habercilik kuramları bağlamında ortaya koymaktadır.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Bölümü, halidetng@gmail.com

Çalışmanın araştırma kısmında, Ankara'da gerçekleşen saldırının seçilen altı gazetesinin olayın meydana geldiği ilk gün, gazetelerin çevrimiçi versiyonlarında ve sonraki beş gün basılı versiyonlarında manşetlerinde yayınladıkları haberlerin, saldırıyı ne kadar ve nasıl temsil ettiğine dair içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Çalışma, analiz edilen gazetelerin, saldırıyı ne kadar önemli gördüğü, haberlerin sayısı, haberlerin tutumları, manşetlerinde ne kadar yer kapladığı ve haber metnlerinin nasıl temsil ettiği bağlamında ölçmeyi amaçlamaktadır. Hürriyet ve Milliyet gazetesi, ana akım medyada yer alan ve en çok tıklanma verilerine sahip olduğu için seçilmiştir. Yeni Akit, Cumhuriyet ve Zaman gazeteleri, ideolojik duruşu nedeniyle haber metnlerinin incelenmesine değer görüldüğü için ve son olarak Radikal gazetesi ise, muhalif ulusal gazetelerin içinde en fazla tıklanma oranı olduğu için seçilmiştir. Bu altı gazetesinin yayınladığı altı günlük haberler içerisinde manşete taşıdıkları toplam 36 haber örneklem olarak ele alınmıştır.

Araştırma şu sorulara yanıt vermeyi amaçlamaktadır:

- Türkiye tarihinin en büyük terör olayı olarak anılan Ankara saldırısı, araştırma kapsamında incelenen gazetelerin, haber metnlerinde ne kadar yer kaplamıştır?
- Haberler ve gerçeklik inşası nasıl kurulmuştur?
- Haber metinleri, insan odaklı habercilik anlayışı ile mi yazılmıştır?

1.Haber/Gerçeklik İlişkisi

Haber metinleri, hayatın kendisinden ortaya çıkmakta ve gerçekle beslenmektedirler. Bu durum da izleyici/okuyucu kitle üzerinde ciddi etkileme gücüne sahip olmasında önemli rol oynamaktadır. Toplumsal yaşamın yansımalarından beslenen, olay olduktan sonra algılanıp olgular halinde metinselleştirilen haberlerin gerçekle özdeş olup olmadığı noktasındaki hassas ilişkiyi 1920'li yıllarda Walter Lippmann değerlendirmiştir. Lippman şöyle demektedir:

"Haber ile gerçek aynı şey değildir. Haberin işlevi bir olayı iletme, gerçeğin işlevi ise, saklı kalmış olguları gün ışığına çıkararak, bunların birbirleri arasındaki bağlantıyı kurarak, insanoğlunun iletişimine olanak tanımak için gerçeğin resmini yapabilmektir" (Tokgöz, 2015: 215).

Eleştirel kuram geleneğine sahip fenomenolojistler, haberlerin nesnel gerçekliği yansıtamayacağını ileri sürmektedirler. Bu fenomenolojistler, "haber, gerçekliğin doğru ya da taraflı bir resmi olarak karakterize edilemeyeceğini, ancak toplumsal dünyanın tekdüze bir şekilde yapılandırılmasından kaynaklanan bir çerçeve olarak tanımlanabileceğini belirterek, onun gerçeklik inşası olarak iş gördüğü üzerinde vurgu yapmaktadırlar." (Tuchman, aktaran: Dursun, 2014:153). Gerçekliğin yansıtılması meselesi, haberlerin inşa sürecinde önemli bir sorunsal alandır. Okuyucu/izleyicilerin ideolojik düşünce ve politik davranışlarını etkileme gücüne sahip olan medya metinleri, olayları doğrudan aktarmamaktadır. Muhabir başta olmak üzere, yazı işlerinin de süzgecinden geçirilen haberler, gerçeğe en yakın anlatımı ile verilmektedir. "Gazeteci haber yapabilmek için, eline geçen olay/olaylara ait olgular arasından bir seçim yaparak, olay/olayları esas çerçevesine oturtabilmek için, doğal olarak olay/olayların ardında yatan gerçeklere anlam vermek durumundadır" (Tokgöz, 2015:245). "Gerçeklikten anlaşılması gereken, olayın 'belirli anındaki gerçekliğe uygunluktur. Olayın 'oluş' anındaki hali, 'haber gerçeği'dir" (Girgin, 2003: 81). Olayın olduktan sonra değerlendirilmesi görevi ise muhabire düşmektedir. Gazeteci, haberin inşa sürecinde, haberin konusu olan durum ya da olaylara farklı açılardan bakarak, farklı anlamlar yüklemektedir.

Gerçeklik kavramı, davranış biçimlerini şekillendiren toplumsal normlarla yani kişilerin deneyimleri ile ilgilidir. "Gerçekçilik, doğruluk, inanırılık gibi fikirlere dayanan yargılamalar yaparken, öğrenilen ve akılda tutulan gerçekçilik kategorilerine işaret eder. Yargılamalar karşı karşıya bulunduğu düşünülen gerçekçilik tarzına uydurulur" (Burton, 1995:121). Dolayısıyla, "haber anlatım biçimi, habercinin kişilik yapısına, deneyimlerine, kişisel ya da toplumsal beklentilerine, etik değerlerine bağlıdır" (Girgin, 2003: 81). Haberin inşa sürecinde etkili olan bu özelliklerden de anlaşılacağı üzere, neyin gerçek veya doğru olduğu deneyimlere bağlı olmaktadır. "Gerçekliğin kaynakları; kültürel deneyim, gerçek yaşam ve medyanın kendisidir. Yargılamalarımızı, başka birinin yarattığı ikinci el medya deneyimine dayandırırız" (A.g.e, 123,124). Gazetecinin içerisinde bulunduğu toplumsal yapı, sosyolojik ve hatta psikolojik koşullar deneyimlerini, deneyimleri ise haberin üretim sürecini şekillendirmektedir. Salt tek bir gerçekliğin doğrudan yansıtılmadığı haber metinleri aynı zamanda gazetecinin toplumsal pratiklerinin de bir yansıması olmaktadır.

Bireyler, kendi gerçekliklerini medyanın 'gerçekliği'ne dayandırarak, önemli karar mekanizmaları geliştirmektedirler. Fakat haber metnlerinin bir kurgu olduğu gerçeği göz ardı edilmektedir. Bu durumda "gerçekçilik, kurmaca ya da gerçeğe dayalı bir iletişim parçacığının, okur ya da seyircinin kendisini az çok gerçeğe benzer olarak yargılamasını sağlamaktadır" (Burton, 1995: 220). Haberin kurgu olduğu gerçeği, izleyici/okur kitlelerinin üzerindeki etkisini azaltmamaktadır. İzler/okur kitle, kendi gerçekliklerini

kurgulanmış haber metinlerinin gerçekliği ile özdeşleştirmektedirler. İzleyiciler/okuyucular, haberler ile kendi duygu ve düşünceleri arasında özdeşleşmeye ihtiyaç duymaktadırlar.

Haberler, gerçek yaşamda olanlarla ilgilidir. Bu yüzden haberlerin gerçekliği ile ilgili tartışmalar çoğu zaman gündem konusu olmuştur. Fakat unutulmaması gereken nokta şudur ki, "var olduğunu düşünmekten hoşlansak da, medyada ne tam bir gerçeklik ne de doğruluk vardır" (Burton, 1995:125). Haberin gerçekle özdeş olma düşüncesi sadece bir arzu nesnesi olarak konumunu korumaktadır.

2. İnsan Odaklı Habercilik Anlayışı

Bir insanın doğuştan sahip olduğu ve insanca yaşayabilmesini gerekli kılan hakları vardır. Bunlar arasında, yaşamak, özgürlük, kişi dokunulmazlığı, özel yaşam gizliliği, suçu kanıtlanana kadar yasalar önünde suçsuz sayılma gibi haklar yer alır. "Özet olarak, insan hakları kişinin tek tek kişilerle ve iktidarla ilişkileri içinde kendi malı olarak elinde bulundurduğu, kurullarla yönetilen ayrıcalıklar olarak tanımlanır" (Mourgeon, 1990:9). İnsanlara tanınan bu ayrıcalıklar çoğu zaman çeşitli nedenlerle ihlale uğramaktadır. Kişiler bireysel ilişkilerinde ya da direk iktidarla olan ilişkileri bağlamında hak ihlalleri ile karşı karşıya gelmektedirler.

İnsan hakları odaklı habercilik anlayışı ise, odak noktasına insanı alır. Fakat "iş haber aracılığıyla bir dünya manzarasının resmedilmesine geldiğinde, açık veya örtük biçimde çığnenebilmektedir. Bu çığnemeleri veya ihlalleri gazeteci, farkında olarak ya da olmaksızın sürekli yapmaktadır" (Dursun, 2007:112). "Gazetecinin/habercinin yola çıkarken uğramak zorunda olduğu ilk durak üç anlamıyla da hak haberciliği olmalı. Yani; hak ihlallerini görmezden gelmeyen, "ötekileri" haber yapmak için mutlaka bir hak ihlalinin konusu / faili olmalarını beklemeyen, her hangi bir haberi yaparken hak ihlaline yol açmayan bir habercilik" (Alankuş, 2007: 22). Günümüzde, özellikle ana akım medyada "ötekiler", çoğunlukla hak ihlaline uğradıklarında haber konusu olabilmektedirler. Hak ihlaline uğramasalar da zaten haberin inşa sürecinde bizzat haberi yapan kişi tarafından ihlale uğramaktadırlar.

Günlük pratikler içerisinde, muhabirlerin, haberlerin inşa sürecinde, kısıtlı zaman, meslek kaygıları ve kurum politikaları nedeni ile insan haklarını ihlal eden bir dil kullandıklarını söylemek mümkündür. Günlük dil kullanımına yerleşmiş olan kelimeler de bu süreçte önemlidir. Çünkü dilin aynı zamanda ideolojik bir yapısı vardır. Kadınlar, eşcinseller, trans bireyler ya da çocuklarla ilgili haber metinlerinde klişeleşen ve kategorileştiren sözcüklerin kullanımına sıkça rastlanmaktadır.

İdeal habercilik tutumu ile olaylar değerlendirilirken, haber öznesi olan kişinin yapı bütünlüğünün göz önünde bulundurulması gerekmektedir. "Bir kişinin bir eyleminin, bir kararının veya bir tutumunun doğru değerlendirilebilmesi, bunu değerlendirenin, o kişinin yapı bütünlüğünü tanınmasını, onun nasıl bir insan olduğunu, bu eylemi yapanın kim olduğunu bilmesini; ayrıca da bunu ne gibi koşullarda, nasıl bir durumda yaptığını bilmesini şart koşar." (Kuçuradi, 1998: 62). Habere özne olan kişilerin yapı bütünlüğünün göz ardı edilmesi sonucunda, çeşitli ön yargıların haber diline yansıdığı ve olayların art alan bilgisinden kopuk bir şekilde değerlendirildiği görülmektedir. Olayın vuku bulduğu andaki sosyolojik, psikolojik ve mekânsal şartlar önem taşımaktadır.

İçeriğinde, çatışma, kavga, kan, şiddet vd. trajik olaylar olan olayların, haberleşme ihtimali daha yüksektir. Özellikle olumsuz haberlerin metinlerinde, haberin öznesi olan bireylerin, muhabirin, editörün ya da kurumsal politik çizgi nedeni ile yazı işlerinin değer yargılarının kurbanı olduğu sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. "Bir tek eylemin anlaşılabilmesi, doğru değerlendirilebilmesi için, bunu kimin ve ne koşullarda yaptığının bilinmesi şarttır. Başka bir deyişle, bu alanda doğru değerlendirmeler yapabilmek için, ayırmadan bakmak; bir defalık, eşsiz olan olaylara, onları meydana getirenlerden ayırmadan bakmak ve kendi gözleriyle -moral değer yargılarının aracılığı olmadan -bakmak zorundadır" (Kuçuradi, 1998: 66).

Özellikle, içeriğinde çatışma, kan ve şiddet barındıran haber metinlerinde, insan değerinin temsilinde ciddi sıkıntılar görünmektedir. Bunun sebeplerinden biri de medyanın maddi pratikleri ile ilgilidir. Liberal söyleme göre basın, özgürlük, tarafsızlık, nesnellik gibi kavramlarla koruma altına alınır gibi görünse de, "tarafsızlık, gazetecilik pratikleri açısından ve haberin liberal tasarımları çerçevesinde, olayla ilgili olan taraflar çoğulluğunun sergilenmesi ve onlara eşit yer verilmesi olarak değerlendirilmektedir" (Dursun,2014:153). Fakat haberciler olayları değerlendirirken habere konu olan özneler eşit yer vermemekte, hatta taraf tutmaktadır. Buna neden olan ise, haberi yapan kişinin kendi kültürel deneyimleri ve ahlak yargıları ya da çalıştığı kurumun yayın politikasına uygun haber yazma kaygısıdır.

Liberal söylemin basına atfettiği başka özellik ise, yasama, yürütme, yargıdan sonra basının dünyanın dördüncü gücü olmasıdır. "Ancak, medyanın dördüncü kuvvet olarak tanımlanması, onu doğrudan doğruya siyasal iktidarla ilişkilendirir. Yasama-yürütme-yargı olarak bölünmüş iktidarın dördüncü parçası olarak işlev görmesine gönderme yapan bu yaklaşım son tahlilde onu siyasal iktidarın bir parçası haline getirir" (Tosun, 2007: 81). Siyasal iktidarın bir parçası haline gelen medya organları, dolaylı

olarak sahiplik yapıları konusunda da siyasal iktidarın bir parçası haline gelirler. Neo-liberal politikaların artması ile birlikte basın-yayın organları, tekelleşmiş ve iktidar söylemlerinin yineleyicisi olmuştur.

Medya, temsili demokrasi sisteminde çok sesliliğin savunucusu olması gerekirken, bağlı bulunduğu sahiplik yapılarından dolayı çoğu zaman bunu ihlal etmektedir. "Oysa medyanın, tam da temsili demokrasi düşüncesinin iyimser yaklaşımında bahsedilen işlevleri yerine getirebilmesi için, siyasal iktidarın bölünmüş kuvvetlerinin bir parçası olarak değil, sivil toplumun içinde eylediği kamusal alanın bir parçası olarak yeniden konumlandırılması gerekir" (Tosun, 2007: 81). Meslek etiği ile maddi pratikleri karşı karşıya getiren neo-liberal politikalar aradaki dengeyi bozmuştur. Bu da Althusser'in Devletin İdeolojik Aygıtları arasına yerleştirdiği basının (Althusser, 2014: 51), hegemonik söylemlerin varlığını devam ettirmeyi ve kamuoyu üzerinde etki yaratmayı görev edinmesini daha net açıklamaktadır. "Günümüzde gazetecilik yaparken, bir piyasa var, bir hedef kitle var ve gazeteler de (doğal olarak haberler de) bu piyasaya yönelik olarak üretilen mal ve hizmetler olarak algılanıyor" (Tosun, 2009:160). Böylelikle kişiler, haberin hem öznesi hem de nesnesi konumunda olabilmektedirler. Var olan piyasadan bağımsız bir habercilik anlayışı geliştirmek ise, günümüzdeki ekonomik şartlar göz önünde bulundurulduğunda pek mümkün gözükmemektedir.

Birbiriyle bağlantılı çeşitli kaygılardan dolayı, haberciler hemen her gün insan haklarını ihlal eden habercilik yapmaktadırlar. Temel hak ve özgürlükleri birçoğu bilse de, uygulamada ciddi sıkıntılar yaşanmaktadır. "İnsan hakları genel kavrayışı çerçevesinden bakacak olursak, insan hakları devletle birey ilişkisinde ya da devletle toplum ilişkisinde ortaya çıkan ve bireyin devlete karşı ileri sürebileceği haklardır" (Tosun, 2009:158). "Yineleyelim: İnsan hakları iktidar ile kişi arasındaki ilişkinin, yani ilk politik ilişkinin en önemli sonucu ve en açıklayıcı işaretidir. Sonuç olarak, insan hakları sorunsalı tam da iktidar sorunsalıdır" (Mourgeon, 1990: 13). "Uygulamada, iktidarda bulunanların insan hakları ihlali yapmasını engellemek için denetlenmelerine, bekçiler tarafından gözlenmelerine ihtiyaç duyulur. Bu bekçiler arasında bulunan sivil toplum örgütü uzmanları ve medya, insan hakları ihlallerini duyurma ve halkı kendi hakları konusunda bilgilendirmede çift role sahipler, dolayısıyla insan haklarını savunmak durumundalar" (Mlcntyre, 2007: 166). İktidarın gözetim mekanizması olarak görülen medyanın konumu, insan haklarını savunan habercilik anlayışının uzağında bulunmaktadır. Hak ihlallerinin bulunduğu haberlerle ilgili haber kaynaklarını ise genelde resmi kaynakların açıklamaları oluşturmaktadır. Sivil toplum örgütlerinin, derneklerin, görgü tanıklarının, akademisyenlerinin vd görüşlerine yer verilmemektedir.

"İnsanlar, kendilerine bir kral arayan masaldaki kurbağalar gibi iktidarı isterler. Bunun nedenini kimse hiçbir zaman, tam olarak çözemedi" (Mourgeon, 1990: 14). Fakat sağlıklı bir toplum yapısının varlığı ya da sürdürülebilirliği devlet ve toplum arasındaki genel uzlaşya bağlıdır. Bu noktada ise, medyaya önemli görevler düşmektedir. Ana akım medya, ekonomik olarak iktidara doğrudan veya dolaylı bir şekilde bağlıdır ve iktidarın söylem ve ideolojisini taşımaktadır.

Söz konusu insan değeri olunca, ayırıştırıcı ve tarafgir bir dil kullanımı, toplumdaki yaşam pratiklerine de yansır. Habere konu olan öznelere değerlendirme sorunu söz konusudur. "Her farklı değerlendirme tek doğru değerlendirme olduğunu ileri sürerek ortaya çıkarıyor; bu da kişilerin birbiriyle çatışmasına, yan yana yaşamanın çoğu imkânsız hale gelmesine, kişilerin harcanmasına neden oluyor" (Kuçuradi, 1998, 1). "Günümüz toplumunda insanın toplumsal ilişkileri bakımından geçerli olan eğilim, yani insana kendi değeri yokmuş gibi davranma ve ona bir değer biçerek genellemelere varma, habercilik yapanlarda fazlasıyla yaygındır. Asıl sorun da buradadır zaten. Çünkü biçilen değer, her zaman için o değeri biçenlerin ihtiyaçlarına, çıkarlarına göre olur" (Dursun, 2007:113). Çıkarlar doğrultusunda hareket eden bir habercilik anlayışı da insan odaklı habercilik pratiklerini sergileyememektedir.

İnsan hakları odaklı habercilik alanı, tüm bu nedenlerden dolayı sorunlu bir alandır. İnsan hakları mücadelesi tarih boyunca, aşamalar halinde de olsa daha iyi yaşam koşullarını içinde barındırır. Farklı kimlik, siyaset, etnik ve kültürel yapıların medyada temsili, insan haklarına sahip çıkma açısından önemlidir. "Habere konu olan olayların failleri, izleyici/okur için az ya da çok özdeşleşebileceği taraflardır aynı zamanda. Görünürdeki farklılık unsurları, toplumda kabul edilebilir olan ile kabul edilebilir olmayan arasındaki sınırları çekmek üzere devreye sokulmaktadır. Öyle ki haber, insanları farklılaştıran özellikleri, birbirinin yaşama alanına ve varoluşuna tehditmiş gibi sunmaktadır. İyi ile kötü arasındaki, biz ile onlar arasındaki ayrımı kategorik olarak kurmaktadır" (Dursun, 2007: 115). Bunun sonucunda, haberler izleyicilere/okurlara 'taraf' olma zorunluluğu sunmaktadır. Medya, izler ya da okur kitle üzerinde politik ve ideolojik davranışları etkileme gücüne sahiptir. Çünkü "haber diğer içeriklerden farkı, bunun kurmaca değil "gerçeğin" içerisinde, hayatın ta içinde var olan bir konum olarak sunmasıdır" (Dursun, 2007: 115). Haberin gerçeklikten beslendiği gerçeği ise, haber metnini 'tartışılmaz' kılabilir. Hatta bireylerin kendi politik duruşları ile paralel habercilik anlayışı sergileyen medya organlarının haberleri, birçoğu için kutsaldır.

İnsan haklarının korunmasının devletten talep edilmesinin nedeni, ihlalin bizzat devlet tarafından yapılmasıdır. Sermaye medyasının oluşturdukları haber içerikleri ise, “suçu atfedenlerin görüşlerini itibarsızlaştıran yahut hafife alan bir anlatıma başvurur” (Dursun, 2007: 116). Hâlbuki meydana gelen olay, suçu atfedenlerin görüşlerinin dikkate alınarak, basın ve yargı organlarının birlikte hareket etmesi sonucunda kolaylıkla çözüme kavuşma ihtimali taşımaktadır. Ana akım meydanının habercilik anlayışı, gücün ve iktidarın söylemlerini dikkate almaktır. Devlet ya da başka baskı grupları tarafından ihlale uğrayan kişilerin suçlamaları ikinci plana itilmektedir.

2.1 İnsan Hakları Odaklı Habercilik Nasıl Yapılmalı?

“İyiler” ve “kötüler”, “biz” ve “onlar” ayrımını yapan bizzat haber metinlerinin kendisidir. Haberciler ‘hak’tan yana taraf oldukları zaman birçok sorun da çözülecektir. Görülmeyen görülecek, duyulmayan duyulacak, farkına varılmayanın farkına varılacaktır vd. birçok konuda hak haberciliğinin işlevi yerine getirilmiş olacaktır. Yapılması gerekenler nelerdir?

- İnsan haklarına saygılı habercilik yapılmalıdır.
- Özel hayat gizliliği, mahremiyet göz ardı edilmemelidir.
- Haberin faillerinin, kimlik ve adres bilgileri verilmemelidir.
- İrk, cinsiyet, din, dil, etnik köken, milliyet gibi ayrımlar yapılmamalıdır.
- ‘Ötekiler’in de görünürlüğü artırılmalıdır.
- Resmi kaynaklardan gelen bilgiler, tartışılmaz olarak kabul edilmemelidir.
- Haber, çeşitli kaynaklardan doğrulanmalıdır. Sivil toplum örgütleri, akademisyenler, uzmanlar vd. haber kaynağını oluşturmalıdırlar.
- Ayrımcı, ötekileştiren, cinsiyetçi, ırkçı, şiddet çağrışımı yapan, klişeleşmiş ve kategorileştiren dil kullanımından uzak durulmalıdır.
- Gazeteciler, toplumsal sorunlara ve çatışmalara farklı perspektiflerden bakabilmeli ve habere konu olan failerin açıklamalarına eşit yer vermelidir.

3. Araştırma

3.1 Amaç ve Yöntem

Bu çalışmada, tıklanma oranlarına ve ideolojik duruşlarına göre seçilen altı gazetenin toplamda 36 manşet haberine, niteliksel ve niceliksel içerik analizi uygulanmıştır. Ana akım medyada bulunan Hürriyet ve Milliyet gazeteleri tıklanma oranları yüksek olduğu için, muhalif duruşu ile bilinen Radikal gazetesi, muhalif gazeteler içerisinde en fazla tıklanma oranına sahip olduğu için, Yeni Akit, Zaman ve Cumhuriyet gazeteleri ise, ideolojik duruşları nedeni ile çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. 10-15 Ekim 2015 tarihlerindeki örnekleme oluşturan gazetelerin manşet haberleri incelenmiştir. Toplam beş tabloda, farklı kategorilerde haberlerin sayısı, haberlerin konuyla ilgili manşet haber sayıları, haberlerin tutumu, haberlerin dili ve haberlerin frekansları incelenmiştir.

Çalışmanın amacı, değerçe eşit olan insanların, haber öznesi haline geldiğinde düzenlenen metinlerde hangi habercilik tutumlarıyla yer aldığı sorununu, incelenen haberler bağlamında ortaya koymaktır. Bu amaçtan hareketle içerik analizi yöntemi seçilmiştir. İçerik analizi yönteminin seçilmesinin nedeni, sosyal bilimlerin birçok alanında olduğu gibi iletişim araştırmaları alanında da doğrudan gözlemlenemeyen izleyici/okuyucu davranış ve tutumlarını ortaya koyabilme niteliğine sahip olmasıdır. “İçerik çözümlemesi bir kültürün tüm ileti sistemi içerisinde gömülü olan değerleri açığa çıkarır” (Fiske, 2003:194). “İçerik analizi tekniği iki hedefe yöneliktir:

1- Kesinlik sağlama, kuşkuları giderme: İçerik analizi sayesinde bazı sorulara cevap aranır. Kişilerin mesajı okuyuşu geçerli mi? Bu okuma, diğerlerine genelleştirilebilir mi? Kişinin mesajda gördüğünü sandığı şeyler, mesajın gerçek içeriği mi? Onun gördükleri, diğerleri için de geçerli mi?

2- okumayı zenginleştirme, görüneni aşma: İçerik analizi ikinci dereceden bir okumadır. Bunun, ilk bakışta göze çarpan ve görünen yanları aşmayı sağlayan daha verimli ve anlamlı bir okuma olması hedeflenmektedir. *A priori* olarak ve ilk bakışta kavranan şeyler, teknik betimleme ve anlama mekanizmalarıyla denetlenmekte ve test edilmektedir” (Bilgin, 2000:7).

Giriş bölümünde de belirtildiği üzere; araştırma şu sorulara yanıt vermeyi amaçlamaktadır:

- Türkiye tarihinin en büyük terör olayı olarak anılan Ankara saldırısı, araştırma kapsamında incelenen gazetelerin, haber metinlerinde ne kadar yer kaplamıştır?
- Haberler ve gerçeklik inşası nasıl kurulmuştur?
- Haber metinleri, insan odaklı habercilik anlayışı ile mi yazılmıştır?

3.2 Araştırma Bulguları

Tablo 1: Haber Sayıları

Hürriyet	6
Yeni Akit	6
Radikal	6
Cumhuriyet	6

Milliyet	6
Zaman	6

Tablo 1’de, Ankara saldırısının gerçekleştiği 10 Ekim 2015 günü, seçilen ve incelenen gazetelerin internet sayfalarında ilk geçtikleri son dakika haberi ve devamındaki beş günün manşet haberleri sayısı verilmiştir. Toplamda 36 manşet habere niceliksel ve niteliksel içerik analizi uygulanmıştır.

Tablo2: Ankara Saldırısı İle İlgili Manşet Haberleri Sayılarının Gazetelere Göre Dağılımı

Gazete	Manşet	Toplam /manşet
Hürriyet	5	5
Yeni Akit	6	6
Radikal	6	6
Cumhuriyet	5	5
Milliyet	6	6

Tablo 2’de, ilk ve sonraki beş gün olmak üzere, toplam altı gün içerisinde, gazetelerin Ankara saldırısını manşetlerine taşıma sayısı verilmiştir. Hürriyet gazetesinin 15 Ekim 2015 tarihinden itibaren, farklı konularda haberleri manşetine taşıdığı gözlenmiştir. Yeni Akit, Radikal ve Milliyet gazetelerinin, belirlenen tarih aralığında Ankara saldırısı ile ilgili haberleri manşetlerine taşıdığı görülmüştür. Cumhuriyet gazetesi, saldırıya ilişkin haber metinlerine daha uzun soluklu yer verse de, incelenen altı günlük süreçte, 14 Ekim 2015 tarihli manşetinde, Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan’ın kendisine, Finlandiyalı gazeteci Tom Kankkonen’in “Diktatör olduğunuzu söyleyenler var” yönündeki sorusuna kızmasına dair yaptığı haber yer almaktadır.

Tablo 3: Haberlerin Tutumu

Gazeteler	Ankara’daki Saldırısı Eleştiren Haber Sayısı	Ankara’daki Saldırısı Olumlayan Haber Sayısı	Tarafsız
Hürriyet	3	0	3
Yeni Akit	5	0	1
Radikal	4	0	2
Cumhuriyet	4	0	1
Milliyet	4	0	1
Zaman	5	0	1

Tablo 3’te görüldüğü gibi haberlerin tutumlarının belirlenebilmesi için toplamda üç kategori oluşturulmuştur. Ankara’daki saldırıyı eleştirel bir dille haber metinlerine taşıyan gazetelerin haber sayıları ilk sütunda, saldırıyı olumlayan bir dil kullandıkları haber sayıları ikinci sütunda, saldırıyı tarafsız bir şekilde çeşitli kaynaklardan derledikleri bilgiler ışığında haberleştirdikleri haber sayıları ise üçüncü sütunda verilmiştir.

Gazetelerin Ankara’daki saldırının gerçekleştiği 10 Ekim 2015 tarihinde, çevrimiçi versiyonlarında olayı ilk olarak nasıl duyurduklarının önemi açısından, bu tabloda 10 Ekim 2015 tarihli Hürriyet, Yeni Akit, Radikal, Cumhuriyet, Milliyet ve Zaman gazetelerinin haberleri ile 11-15 Ekim 2015 tarihli basılı gazetelerindeki manşet haberleri incelenmiştir. En fazla tarafsız haber sayısı Hürriyet’e aitken, en az tarafsız haber sayısının Yeni Akit, Cumhuriyet ve Zaman gazetelerine ait olduğu görülmüştür.

Olayın ilk gerçekleştiği gün tüm gazeteler tarafsız bir şekilde, haberlerini 5N1K kuralına göre yazıp servis etmiştir. Saldırıyı olumlayan habere rastlanmamıştır. Hürriyet gazetesi, Ankara’da meydana gelen saldırı karşısında temkinli bir dil kullanarak, incelenen tarih aralığındaki haberlerinde, saldırıda yaşamını yitirenlerin hayat hikâyelerini manşetine taşıyarak eleştirel bir bakış açısı yakalamaya çalışmıştır. Bu pozisyonunu ise, süreç boyunca korumuştur. Radikal, Milliyet, Cumhuriyet ve Zaman gazeteleri ise, mitingde gerçekleşen bombalı saldırıyı terör olayı olarak görüp, birçok vatandaşın yaşamını yitirmesine neden olan olayda güvenlik zafiyetinin olup olmadığı ihtimalleri üzerinde durmuşlardır. Milliyet gazetesi, ek olarak saldırıyı gerçekleştiren failin kimliğini diğer gazetelerden önce manşetine taşımıştır. Yeni Akit Gazetesi’nin eleştirel dili ise, gerçekleşen saldırının hükümete, devlete ve yaklaşan 1 Kasım 2015 Genel Seçimleri’ne provokasyon eylemi olduğu yönündedir.

Tablo4 Gazetelerin Dili

Gazeteler	Katliam	Savaş	Barış	Seçim	Provokasyon	Eylemci	Hak	Özgürlük	PKK	HDP	Terör
Hürriyet	2	2	18	0	0	7	0	0	0	3	14

Yeni Akit	3	7	17	19	1	0	0	2	27	15	30
Radikal	44	9	46	8	1	1	7	6	4	19	30
Cumhuriyet	17	3	19	1	0	0	0	2	10	14	8
Milliyet	13	0	17	6	2	0	1	0	14	4	19
Zaman	18	5	18	7	1	3	3	1	1	4	13

Tablo 4'te, gazetelerin habercilik karnesini ortaya koyabilmesi açısından, önemli sayılabilecek seçilmiş 11 kelimenin, belirlenen tarih aralıklarındaki manşet haberlerin metinlerinde, kullanılma sıklığı sayılmıştır.

Seçilen 6 gazeteden, en fazla temkinli ve sorgulamadan uzak bir dil kullanan gazete Hürriyet gazetesi olarak gözlenmiştir. Hürriyet gazetesi, Ankara saldırısı sonrasında, takip eden dört günlük süreçte saldırıyla ilgili haberleri manşetine taşımıştır.

Haber temalarını ise, saldırıda yaşamını yitiren kişilerin, yaşamları hakkındaki trajik hikâyelerinin bilgisini vermeye ayırmıştır.

Katliam kelimesini en fazla kullanan gazete Radikal olurken, en az kullanan ve temkinli duruşunu da ispat eder nitelikte olan Hürriyet gazetesi olmuştur. Hürriyet'i takip eden Yeni Akit gazetesi olmuştur. Ankara'da meydana gelen ve Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en büyük terör olayı olarak nitelendirilen saldırıyı, Radikal "katliam" olarak nitelendirirken, haber metinlerine de bu söylemi fazlaca taşımıştır. Örneğin, Radikal gazetesi saldırı gerçekleştikten sonraki güne denk gelen 11 Ekim 2015 tarihli haber başlığını "Emniyet 'Ankara Katliamı'nda Suruç Bombacısının Ağabeyinden Şüpheleniyor" şeklinde atmıştır. Haberin içeriğinde ise, "Polis, Ankara 'da 95 kişinin hayatını kaybettiği katliamın faillerden birinin Suruç katliamını yapan Şeyh Abdurrahman Alagöz'ün kayıp ağabeyi Yunus Emre Alagöz olabileceği ihtimali üzerinde durduğu belirtiliyor" ifadelerine yer vermiştir.

Savaş kelimesi, en fazla Radikal gazetesinde geçmiştir. Kelime, 12 Ekim 2015 tarihli, "Ankara Katliamı Grev ve Eylemlerle Lanetleniyor" başlıklı haberin içeriğinde, savaş karşıtı sloganlar atıldığını ve savaş karşıtı eylemler yapıldığını vurgulamak amacıyla kullanılmıştır. Barış kelimesi de, en fazla Radikal gazetesinde, "Barış Mitingi" söylemiyle yer bulmuştur. Barış kelimesinin en az geçtiği gazeteler ise, Yeni Akit ve Milliyet gazeteleri olmuştur. Yeni Akit gazetesi, 13 Ekim 2015 tarihli manşetinde "Barış Değil Savaş Mitingiydi" başlığını atmıştır. Haberin alt başlığına ise "Bu Nasıl Barış Mitingi?" yazılmıştır. Metinde 10 Ekim 2015 tarihinde gerçekleştirilen mitingi, barış düşüyle değil terör eylemi planıyla gerçekleştirildiğine dair söylemler yer almıştır. Bunun kanıtı olarak da "Savaşa Yağmaya Geçit Verme", "Devlet Nefret Dilini Bırak Kurtuluş Özgürlükte" vb ifadeler yer alan pankartların fotoğrafları gösterilmiştir. Barış kelimesi geçen diğer haber metinleri de aynı minvaldeki anlamlarla kullanılmıştır.

Yeni Akit Gazetesi 13 Ekim 2015 tarihli manşeti

Seçim kelimesi, Yeni Akit Gazetesi tarafından en çok kullanılan kelime olmuştur. Ankara'da yaşanan saldırıyı 1 Kasım 2015 Genel Seçim öncesinde provokasyon olarak değerlendiren gazete, 10 Ekim

2015'te düzenlenen saldırının hemen ertesi günkü manşetine, Serdar Arseven'in köşe yazısında yer alan "Ankara'da Seçim Ayarlı Bombalar" başlığını taşımış ve şu ifadelere yer vermiştir:
"Miting öncesinde **"derin sol"** katliam; çok sayıda ölü, yaralı var.
Yine **"adamları"**nın canı üzerinden **"seçim çalışması"** yaptılar!.."

Gazetelerin hemen hepsi, provokasyon kelimesini kullanmaktan uzak durmuşsa da, Milliyet gazetesi iki kere olmak üzere, kelimeyi en fazla kullanan gazete olmuştur. Gazete, 14 Ekim 2015 tarihli "İki Örgüte İşaret Eden Bulgular Var" başlıklı haberinde, Başbakan Ahmet Davutoğlu'nun açıklamalarına yer vermiş ve provokasyon sözcüğü de bu aktarımların içerisinde geçmiştir. Haber metninde Başbakan Ahmet Davutoğlu'nun şu açıklamaları yer almıştır: "...Bu acıdan bir kaos üretmek isteyenlere başta vefat edenlerin aileleri olmak üzere milletimiz fırsat vermedi. Ailelerimize teşekkür ediyorum. Hastanelerde birtakım provokasyon girişimine maruz kaldılar ama izin verilmedi..."

Eylemci kelimesinin en fazla geçtiği Hürriyet gazetesinde, kelime bomba eylemcisine gönderme için kullanılmıştır. Milliyet ve Yeni Akit gazeteleri ise, eylemci kelimesine hiçbir haber metninde yer vermemiştir. Hürriyet gazetesi, haber metinlerinde; "...Suruç saldırısının ardından gündeme gelen Adıyaman'daki IŞİD yapılanmasıyla ilgili Emniyet'in yaptığı incelemede, canlı bomba eylemcisi olabilecek 16 kişilik listeyi 81 il emniyet müdürlüğüne göndermişti...", "...Suruç'taki canlı bomba saldırısının hemen ardından gönderilen bombacı eylemci listesinde...", "...Suruç eylemcisi Şeyh Abdurrahman Alagöz'ün ağabeyi Yunus Emre Alagöz isimleri ve fotoğrafları yer almıştı..." gibi ifadelere yer vermiştir.

Radikal'de hak ve özgürlük kelimeleri, temel hak ve özgürlükler kavramları anlamında kullanılmıştır. Hak kelimesini, Hürriyet, Yeni Akit ve Cumhuriyet hiç kullanmazken, özgürlük kelimesini ise, yine Hürriyet ve Cumhuriyet kullanmamıştır. Örneğin, Radikal gazetesi 12 Ekim 2015 tarihli "Ankara Katliamı Grev ve Eylemlerle Lanetleniyor" başlıklı manşet haberinde, TMMOB İzmir Sözcüsü Melih Yalçın'ın "...Katiller, yalana, talana, hırsızlığa karşı sesini çıkaran Türkiye halklarına, temel demokratik haklarını talep eden Kürt halkına karşı savaş ilan edenlerdir..." ifadelerini aktarmıştır.

PKK, en çok Yeni Akit'te saldırı ile PKK işbirliği olduğuna dair önermeden hareketle kullanılmıştır. Yeni Akit gazetesinin 14 Ekim 2015 tarihli manşeti "Katliam PKK'nın İşi" ve 15 Ekim 2015 tarihli manşeti "Saldırı DAESH-PKK" ortak yapımı olmuştur. Hürriyet gazetesi, PKK kısaltmasını hiç kullanmazken Zaman gazetesi ise bir kere kullanmıştır. HDP ise, en az Hürriyet'te en fazla Yeni Akit, Cumhuriyet ve Radikal'de kullanılmış, Yeni Akit'teki kullanım anlamı DAESH-PKK iş birliği ile saldırı düzenlendiğine dair iddiaları, Radikal'de ise saldırının ardından düzenlenen cenaze törenleri ve protestolarda HDP'den katılımcıların isimleri ve rollerine dair bilgilere yönelik olarak yer almıştır.

Yeni Akit gazetesi, barış mitingini organize eden HDP'yi hedef gösterdiği 13 Ekim 2015 tarihli "Barış Değil, Savaş Mitingiydi" başlıklı manşetindeki haberde; "Ankara Garı'nda gerçekleştirilen saldırı sonrası olay yerine saçılan bildiri ve broşürlerde, "Savaşa, yağmaya geçit verme, oylar HDP'ye" mesajları veren sol çevreler, HDP'ye oy toplamak için düzenledikleri mitingi 'Barış' mitingi olarak lanse etmeye çalıştı." ifadelerini kullandı.

Radikal Gazetesi ise, 12 Ekim 2015 tarihli "Ankara Katliamı Grev ve Eylemlerle Lanetleniyor" başlığını attığı manşet haberinde, patlamada hayatını kaybeden HDP Tarsus İlçe Yönetim Kurulu üyesi Leyla Çiçek'in cenazesinden kareye ve açıklamalara yer verdi. Yeni Akit Gazetesi ve Hürriyet Gazetesi ise, HDP'li üyenin cenazesine ilgili habere yer vermedi.

Terör kelimesinin en fazla kullanıldığı gazeteler Radikal ve Yeni Akit olarak gözlenmiştir. Radikal'deki terör kelimesi, IŞİD'in bir terör saldırısı gerçekleştirdiği iddiaları ve emniyet yetkililerin bu yöndeki arama çalışma faaliyetleri ile ilgili iken, Yeni Akit'teki terör kullanımı PKK örgütünün saldırısı

gerçekleştirdiği iddialarına yöneliktir. Örneğin Yeni Akit gazetesi 15 Ekim 2015 tarihli “Saldırı DAES-PPK ortak yapımı” başlıklı manşetinde “...Ankara’da meydana gelen tarihimizin en kanlı saldırılarından biri olan ve 99 kişinin hayatını kaybettiği bombalı saldırının detayları ortaya çıktı. Ankara’yı kana bulayan kirli ittifakın, PPK ve DAES işbirliğiyle gerçekleştiği bildirildi...” ifadelerine yer vermiştir. Haber kaynağı ise, @DrBereday adlı twitter kullanıcısının açıklamaları olmuştur. Radikal gazetesi ise örneğin 11 Ekim 2015 tarihli “Emniyet ‘Ankara Katliamı’nda Suruç Bombacısının Ağabeyinden Şüpheleniyor” başlıklı haberinin içeriğinde, “...Yine Habertürk gazetesinin istihbarat kaynaklarından aktardığı bilgiye göre geçen ay IŞİD, PPK üyelerine yönelik eylem kararı aldı ve seçtiği teröristleri Türkiye’ye gönderdi. Bu teröristler arasında Alagöz de yer alıyor...” ifadelerine yer vermiştir.

Tablo 5: Haber Kaynaklarının Gazetelere Göre Dağılımı

Gazeteler	Cumhurbaşkanı R.Tayyip Erdoğan	Başbakan A.Davutoğlu	Ölenlerin Yakınları	Muhabir	Emniyet Yetkilileri	Diğer Hükümet Yetkilileri
Hürriyet	0	1	2	1	4	1
Yeni Akit	0	0	0	2	2	3
Radikal	0	0	3	1	2	0
Cumhuriyet	1	0	1	0	4	2
Milliyet	0	1	1	1	1	1
Zaman	1	1	2	1	3	1

Beş günlük süreçte altı gazetenin manşetlerindeki haber kaynağını kimlerin oluşturduğu Tablo 5’te gösterilmiştir. Yapılan taramada gazetelerin manşetlerinde haber kaynağı olarak en fazla emniyet yetkililerinden yapılan açıklamaların kullanıldığı görülmüştür. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın açıklamaları ise, diğer frekans gruplarına göre daha az yer bulmuştur. Bunun sebebi olarak da, gündem maddesinin saldırı ile ilgili fail bilgisi çalışmalarına odaklı olması gösterilebilir. Haber metinleri daha çok verilen demeçler, yayınlanan mesajlar ve resmi açıklamalardan oluşmuştur.

SONUÇ

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, en çok Radikal ve Cumhuriyet gazetelerinin insan odaklı habercilik anlayışına yaklaştığını göstermektedir. Gazetelerin sadece emniyet yetkililerinin açıklamalarına değil, aynı zamanda saldırıda yaşamını yitiren kişilerin yakınlarının açıklamalarına da yer verdiği görülmüştür. Bu durum haberin tüm taraflarına yer verme ilkesinin gözetilmesi olarak ideal bir habercilik tutumu olmasının yanı sıra, aynı zamanda gazetelerin, olayın ele alınış biçimi bakımından da devlet ya da resmi söylem odaklı değil, insan odaklı olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. İki gazetenin haber metinlerinde farklı kurum ve kişilerin açıklamalarına daha fazla yer verilmiştir ve haberin ‘insan’ tarafında olması gerekir önermesinin somut örneklerini oluşturmuşlardır. Haber metinlerinde, mitinge giden gençleri tanımlarken ayrımcı ve ötekileştiren bir dil kullanmamışlardır. Saldırıyı gerçekleştirdiği iddia edilen faille ilgili haberlerde ise, kesin ve net bir dil kullanmadan, tartışılmaz bilgi görünümünü vermeden, haber içeriğindeki bilgileri ‘iddiaya’ dayandırmışlardır.

Bu araştırma sonucunda en temkinli konumun sahibi ise Hürriyet gazetesi olarak gözlenmiştir. Saldırının gerçekleştiği ilk günden itibaren bu duruşunu koruyan gazete, asıl meseleden kendini uzak tutarak saldırı sonrasındaki dört günlük süreçte, manşetlerinde saldırıda yaşamını yitirenlerin trajik hayat hikâyelerine yer vermiştir. Saldırıyı kimin gerçekleştirdiği iddialarından, 12 Ekim 2015 günü gerçekleşen grev ve eylemlerden, saldırının DAES bağlantılarından, mitingin art alan bilgisinden, saldırı ile ilgili yayın yasağı kararından vd ana temalardan hiçbir haber metninde bahsetmemiştir. Saldırı sonrasındaki beşinci gün ise, manşetine saldırı harici bir tema belirlemiştir.

Araştırma sonucunda, insan odaklı habercilik anlayışına en uzak anlayışla haberlerini inşa eden gazetenin Yeni Akit olduğu görülmüştür. Haber metinlerinde, mitinge katılanlar 'savaş yanlısı' kategorisine sokulmuştur. Emniyet yetkilileri İŞİD izi sürdürdüklerine dair açıklamalar yaparken, Yeni Akit gazetesi saldırıyı PKK'nın gerçekleştirdiğine dair iddialarda bulunmuştur. Mitingde yaşamını yitirenlerin yakınlarının açıklamalarına yer verilmemiştir. Yeni Akit gazetesi, 10-15 Ekim 2015 tarihleri boyunca, Ankara'da gerçekleşen saldırıyı 1 Kasım 2015 tarihli genel seçimlerine yönelik olarak düzenlenmiş provokasyon olarak değerlendirmiştir. Yeni Akit gazetesi, haberlerini ayrımcı, kategorileştiren ve nefret söylemi içerikli bir dille inşa etmiştir.

Zaman gazetesinin haber metinleri ise, hükümete karşı muhalif bir tutum sergilemektedir. Haber metinlerinde, mitingde yaşamını yitirenlerin tarafı hükümete ve emniyet yetkililerine muhalif söylemlerde bulunularak tutulmuştur. Bu nedenle Zaman gazetesinin olayı hükümet muhalifliği ekseninde araçsallaştırdığını söylemek mümkündür. Oysa beklenen hak odaklı habercilik tutumunda, insan tarafından yer alan bir tarafgirlik sergilenmesine özel bir önem verilmektedir. Zaman gazetesinin haberleri sadece hükümet eleştirisi içerdiği noktada, insan odaklıdır.

Milliyet gazetesinin haberleri incelendiğinde ise; haber frekanslarını resmi açıklamaların oluşturduğu, yaşamını yitirenlerin yakınları, olay yerinde bulunan mitinge katılan diğer kişiler gibi haber taraflarını yer vermediği görülmüştür. Yaşamını yitirenlerin insan hakları ve mücadeleleri görmezden gelinmiştir. 10 Ekim 2015 tarihli Barış Mitingi'nde düzenlenen saldırı, gazeteler tarafından sadece terör olayı olarak görülmüş ve emniyet yetkililerin çalışmaları ile paralel giden bir fail arama süreci işlemiştir.

Bu çalışmada Hürriyet, Yeni Akit, Radikal, Cumhuriyet, Milliyet ve Zaman gazetelerinin 10-14 Ekim 2015 tarihli manşet haberlerine içerik analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, Ankara saldırısı ile ilgili haberlerin farklı gazetelerde farklı şekilde temsil edildiği ve farklı gerçeklik yansımalarını ortaya koydukları görülmüştür. Sahiplik yapıları ve yayın politikaları bakımından çeşitlilik gösteren gazetelerin, haber metinlerini inşa sürecinde, egemen ideolojiyi besleyen ve sürekliliğine hizmet eden bir habercilik anlayışının bulunduğu gözlenmiş, bazı gazetelerin ise haberlerini muhalif bir yayın politikası ile inşa ettiği görülmüştür. İçerik analizi yapılan haberlere, haber/gerçeklik ilişkisi ve insan odaklı habercilik anlayışı kuramsal ard alanı ile yola çıkılmıştır. İncelenen gazetelerin insan odaklı habercilik anlayışları ortaya konulmuştur.

KAYNAKÇA

- ALANKUŞ, Sevda (2007). "BİA ve Hak Haberciliği Eğitim Çalışmaları Üzerine", Sevda Alankuş (Der.), *İnsan Hakları Haberciliği*, s.11-25, İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- ALTHUSSER, Louis (2014). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*, (Çev.Alp Tümertekin), İstanbul, İthaki Yayınları.
- BİLGİN, Nuri (2000). *İçerik Analizi*, İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

- BURTON, Graeme (1995). *Görünenden Fazlası-Medya Analizlerine Giriş*, (Çev.Nefin Dinç), İstanbul: Alan Yayıncılık.
- DURDUN, Çiler (2007). "Hak Haberciliğinin Doğası ve Olanağı", Sevda Alankuş (Der.), *İnsan Hakları Haberciliği*, s.105-128, İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- DURDUN, Çiler (2014). *TV Haberlerinde İdeoloji*, Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.
- FİSKE, John (2003). *İletişim Çalışmalarına Giriş*, (Çev. Süleyman İrvan), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınevi.
- GİRGİN, Atilla (2003). *Yazılı Basında Haber ve Habercilik "Etik"i*, İstanbul: İnkılap Kitapevi Yayınları.
- KUÇURADİ, İoanna (1998). *İnsan Değerleri-Değer Problemi*, Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayını.
- MLCNTYRE, Peter (2007). "İnsan Hakları Gazeteciliği", Sevda Alankuş (Der.), *İnsan Hakları Haberciliği*, s.167-180, İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- MOURGEON, Jacques (1990). *İnsan Hakları*, (Çev. Ayşen Ekmekçi, Alev Türker), İstanbul: İletişim Yayınları.
- TOKGÖZ, Oya (2015). *Temel Gazetecilik*, Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.
- TOSUN, Gülgün Erdoğan (2007) "İnsan Hakları ve Medya", Sevda Alankuş (Der.), *İnsan Hakları Haberciliği*, s.80-105, İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- TOSUN, Gülgün Erdoğan (2009). "Hak Haberciliği: Neden ve Nasıl?", Sevda Alankuş (Der.), *Gazeteciliğe Başlarken*, s.156-166, İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- İnternet Kaynakları**
- <http://www.hurriyet.com.tr/ankara-tren-gari-kavsaginda-patlama-30278748> Erişim: 20.11.2015.
- <http://www.hurriyet.com.tr/ankara-tren-gari-onunde-patlama-95-olu-48i-agir-246-yarali-30285510> Erişim: 20.11.2015.
- <http://www.hurriyet.com.tr/kim-bu-dokumacilar-3029047> Erişim: 20.11.2015.
- <http://www.hurriyet.com.tr/bize-verdigin-dersi-aldik-cocugum-30298166> Erişim: 20.11.2015.
- <http://www.hurriyet.com.tr/18-yakini-oldu-30306284> Erişim: 20.11.2015.
- <http://www.hurriyet.com.tr/ankara-katliaminda-her-turlu-yayin-yasak-30314293> Erişim: 20.11.2015.
- <http://www.radikal.com.tr/turkiye/ankarada-86-can-kaybi-186-yarali-1449210/> Erişim: 15.11.2015.
- <http://www.radikal.com.tr/turkiye/ilhami-isik-ankarada-bomba-twitini-atan-kisi-hdpyi-en-sert-estirenlerdendi-1449580/> Erişim: 15.11.2015.
- <http://www.radikal.com.tr/turkiye/emniyet-ankara-katliaminda-suruc-bombacisinin-agabeyinden-supheleniyor-1449452/> Erişim: 15.11.2015.
- <http://www.radikal.com.tr/turkiye/ankara-katliami-grev-ve-eylemlerle-lanetleniyor-1450027/> Erişim: 15.11.2015.
- <http://www.radikal.com.tr/spor/ankara-katliami-icin-saygi-durusuna-islilik-ve-tekbir-1451268/> Erişim: 15.11.2015.
- <http://www.radikal.com.tr/turkiye/ankaradaki-saldiri-oncesi-atilan-tweetlere-2-gozalti-1451357/> Erişim: 15.11.2015.
- <http://www.radikal.com.tr/yazarlar/gonul-tol/sayin-erdogan-ankara-katliaminin-sorumlularini-aylar-once-aciklamis-1451063/> Erişim: 15.11.2015.
- <http://www.radikal.com.tr/turkiye/ankara-katliami-icin-yayin-yasagina-itiraz-1452675/> Erişim: 15.11.2015.
- http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/385019/Ankara_da_patlama..._Cok_sayida_olu_ve_yarali_var_Canli_yayin.html Erişim: 02.11.2015.
- http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/385475/Baris_icin_yastayiz.html Erişim: 02.11.2015.
- http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/386041/Bomba_patladi_polisler_izledi.html Erişim: 02.11.2015.
- http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/386785/Turkiye_yasta.html Erişim: 02.11.2015.
- http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/siyaset/387405/Erdogan_a_sok_soru__Diktator_musunuz_.html Erişim: 02.11.2015.
- http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/388218/Besle_kargayi....html Erişim: 02.11.2015.
- <http://www.milliyet.com.tr/son-dakika-haberi-ankara-da-patlam-gundem-2209038/> Erişim: 02.11.2015.
- <http://www.milliyet.com.tr/olu-sayisi-artiyor--gundem-2130547/> Erişim: 02.11.2015.
- <http://www.milliyet.com.tr/-kanseri-yendi-bombaya-yenildi--gundem-2130421/> Erişim: 02.11.2015.
- <http://www.milliyet.com.tr/chp-den-baris-meydani-cagrisi/siyaset/detay/2130990/default.htm> Erişim: 02.11.2015.
- <http://www.milliyet.com.tr/-iki-orgute-isaret-eden-bulgular/siyaset/ydetay/2131530/default.htm> Erişim: 02.11.2015.
- <http://www.milliyet.com.tr/habercilikte-milliyet-farki-gundem-2132053/> Erişim: 02.11.2015.
- <http://www.yeniakit.com.tr/haber/ankaradaki-patlamadan-ilk-goruntuler-98992.html> Erişim: 09.11.2015.
- <http://www.yeniakit.com.tr/haber/ankarada-2-ayri-patlama-20-olu-cok-sayida-yarali-var-98985.html> Erişim: 09.11.2015.
- <http://www.yeniakit.com.tr/haber/ankarada-buyuk-provokasyon-99069.html> Erişim: 09.11.2015.
- <http://www.yeniakit.com.tr/haber/katliam-pkknin-isi-99728.html> Erişim: 09.11.2015.
- <http://www.yeniakit.com.tr/haber/saldiri-daes-pkk-ortak-yapimi-99990.html> Erişim: 09.11.2015.
- <http://www.yeniakit.com.tr/haber/inadina-kardeslik-99275.html> Erişim: 09.11.2015.
- <http://www.yeniakit.com.tr/yazarlar/serdar-arseven/ankarada-secim-ayarli-bombalar-12289.html> Erişim: 09.11.2015.
- <http://www.yeniakit.com.tr/haber/demirtasa-tokat-gibi-soz-utanmiyor-musun-99164.html> Erişim: 09.11.2015.